

КИБЕРГИГИЕНА

«МРҚ» РМК КИБЕРҚАУІПСІЗДІГІ ОРТАҚ ШАРУА

САТЫБАЛДИЕВ ҚОЗЫКЕ

Ақпараттық қауіпсіздік бойынша бас маман

Тел.: 87786275049

Эл. почта: q.satymbaldiyev@rfs.gov.kz

Ақпараттық қауіпсіздік үш маңызды қағиданы сақтауды білдіреді:

Құпиялылық

Бұл не? Ақпаратқа қол жетімділік тек оған құқығы бар адамдарда ғана болуы керек. Ақпаратқа қол жетімділігі жоқ адамдар ақпаратпен танысуға құқылы емес.

Мысал: Нашар адам сіздің картаңыздың нөміріне және CVV кодына қол жеткізді.

Бұл не? Ақпарат қажет болған кезде қол жетімді болуы керек. Бірден және тез.

ҚОЛЖЕТІМДІЛІК

Мысал: Әкімдік порталы арқылы баланы балабақшаға орналастыру туралы өтініш беруіңіз керек. Олар мұны басқа жолмен қабылдамайды. Бірақ бұл порталдың сайты ашылмайды. 5 минут, 15 минут, сағат, күн, апта ...

Бұл не? Ақпарат сенімді болуы керек. Ол өздігінен өзгермеуі керек, сонымен қатар оны әдейі бұрмалауға болмайды.

Тұтастық

Мысал: Сіз өзіңіздің картаңыздан досыңыздың картасына ақша аударып жатырсыз. Зиянды бағдарлама ақша алушының карта нөмірін өзгерте алады және оны ол ақшаны хакердің картасына жібереді.

Жеке ақпараттық қауіпсіздікке 6 қадам

1 қадам:

ЭЦҚ-ны көзіңіздің қарасындай сақтаңыз

ЭЦҚ алу оңай, бірақ оның да қауіпті тұстары бар! Егер ЭЦҚ ұрланған болса, онда құжаттарға сіздің атыңыздан басқа біреу қол қоя алады.

Не істеу керек?

1. Ең сенімдісі - электрондық цифрлық қолтаңбаны сенімді жерге сақтау керек. Қауіпсіз сақтайтын жер - бұл жаңа үлгідегі Қазақстан Республикасы азаматтарының жеке куәліктерінде орнатылған электрондық чип.
2. TOKEN деп аталатын арнайы жасалған репозиторийді де қолдануға болады.

Не істемеу керек!

1. ЭЦҚ-ны ешқашан электрондық пошта арқылы жібермеңіз.
2. ЭЦҚ-ны ешқашан бейтаныс компьютерлерге көшірмеңіз.
3. ЭЦҚ-ны компьютерде сақтамаңыз.

2 қадам

Сіздің қалқаныңыз - бұл сіздің құпиясөзіңіз

Не істеу керек?

1. Жұмыс істейтін компьютерге отырып, айналаңызға қараңыз. Сіздің айналаңызда жүздеген заттар болады, олар үнемі сіздің үстеліңізде, қабырғаларда, шкафтарда немесе тіпті терезенің сыртында болады. Мысал: Жасыл_кактус
2. Таңбаларды, сандарды, үлкен және кіші әріптерді қолданыңыз

Не істемеу керек!

Сіздің қалқаныңыз - бұл сіздің құпиясөзіңіз

1. Ешқашан құпиясөзіңізді басқа адамдарға айтпаңыз.
2. Өз құпиясөзіңізді стикерлерге, қағаз парақтарына жазып сақтамаңыз.
3. Электрондық поштада құпиясөздерді сақтамаңыз.
4. Құпиясөзіңізді автотолтыруда сақтамаңыз.

3 қадам

Электронды пошта

Не істеу керек?

Өздігінен іске қосылатын файлдарды ешқашан ашпаңыз.

Мысалы: .exe, .com, .cmd, .msi, .bat

Мұндай кеңейтімдері бар тіркеу файлдарын ашуға болмайды!

Не істемеу керек!

Электронды пошта

1. Күдікті хаттарды ашпаңыз.
2. Күдікті электрондық пошталарға жауап бермеңіз.
3. Күдікті электрондық пошталардағы сілтемелерге өтпеңіз.

4 қадам

Жаңарту және жаңарту

Не істеу керек?

1. Бағдарламалық жасақтама жаңартуларын орнатыңыз.
2. Соңғы жаңартулардың орнатылғанын тексеріңіз.

Не істемеу керек!

1. Қарақшылық бағдарламалық жасақтаманы пайдаланбаңыз.
2. Жаңарту функциясын өшірмеңіз.

5 қадам

Әлеуметтік инженерия. Әлеуметтік желілер.

Әлеуметтік инженерия - бұл адам психологиясының сипаттамаларына негізделген ақпаратқа қажетті қол жетімділікті алу әдісі.

Әлеуметтік желілер сіз туралы артық ақпарат көзі бола алады!

Не істеу керек?

1. Сақ болыңыз және өзіңіз жайлы артық ақпарат бермеңіз.

Не істемеу керек!

1. Телефонда бейтаныс адамдармен сіздің банк шоттарыңыз немесе карталарыңыз туралы сөйлесіңіз.
2. Күдікті хаттарға жауап бермеңіз, біз бұл туралы пошта бөлімінде айттық.
3. Картаңызды даяшыға немесе барменге ұзақ уақытқа беріңіз. Карточка арқылы тек өзіңіз төлеңіз.

Резервтік көшірме

Ақпарат жоғалып кетуі мүмкін. Ол үшін сізге хакерлер шабуыл жасауының қажетіде жоқ. Телефонңызды жоғалтып алдыңыз немесе компьютердің қатты дискісі бұзылып қалды.

Не істеу керек?

Үнемі маңызды ақпаратты флешкаға көшіріп отырыңыз.

Не істемеу керек!

Ауада (Облоко) өте құпия ақпаратты сақтаудың қажеті жоқ. ЭЦҚ ауада сақталмауы керек.

Назарларыңызға рақмет

Тест: Сіз киберқауіпсізсіз бе?

1. Құпиясөздер жайлы сөйлесейік. Осылардың қайсысы ең сенімді?

- 1) 13051998
- 2) satybaldiyev95
- 3) \$uper#Parol@314

2. Сізде қанша құпиясөз бар?

- 1) Біреу, жадым нашар
- 2) Екеу, біреуі қарапайым, екіншісі күрделі
- 3) Әр сайтқа жеке құпиясөздерім бар

3. Сіздің поштаңызға сіз iPhone жеңіп алғаныңыз деген хат келді. Ұтысыңызды алу үшін сілтемеге өтуіңіз керек! Сіз не істейсіз?

- 1) Әрине сілтемені басамын, жаңа Айфон көптік етпейді.
- 2) Сілтемеге өтпеймін, мені алдап тұрған сияқты.
- 3) Соңғы кездері менде қандай жақсы жағдайлар болғанын есіме түсіремін, егер ештеңе болмаса, онда шыныменде жолым болғаны.

4. Сіз екі факторлы аутентификацияны қолданасыз ба?

1) Жоқ, бұл не?

2) Жоқ, ол маған керек емес!

3) Әрине, осылайша хакерлер менің деректерімді ала алмайды.

5. Компьютердің зарарлануына не себеп болуы мүмкін?

- 1) Электронды поштадан хат алу
- 2) Қарақшылық бағдарламалық жасақтаманы жүктеу
- 3) Жаңа файл құру
- 4) Электрондық пошта арқылы хат жіберу

6. Құпиясөздерді автотолтыруда сақтау қауіпсіз бе?

- 1) Ия, егер кіруге арналған Құпиясөздерді білсем мен ғана білсем
- 2) Жоқ
- 3) Ия, егер компьютерді мен ғана қолданатын болсам
- 4) Иә

7. Электрондық пошта қауіпсіздігін бақылау үшін не істеу керек ?

- 1) Құпия сөздерді жиі өзгертіңіз
- 2) Кіру бетін тексеріңіз
- 3) Пошта жәшігін тек белгілі жүйелерде тіркеңіз
- 4) Күрделі құпия сөздерді қолданыңыз